

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ก็ย่อมมีการกระทบกระทั่งทะเลาะเบาะแว้งกันบ้างไม่มากก็น้อย โดยปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละสังคมนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป วิธีการควบคุมสมาชิกในสังคมหนึ่งก็ย่อมแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่งด้วยเช่นกัน วิธีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมนั้นมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีที่นิยมใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ วิธีการควบคุมโดยกฎหมายอาญา¹ กฎหมายอาญาจึงถือเป็นเครื่องมือของรัฐที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยมีสภาพบังคับเพื่อลงโทษแก่ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืน สำหรับวัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมายอาญาก็คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยการกำหนดว่า การกระทำใดที่สมาชิกในสังคมห้ามกระทำ หากยังมีการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามนั้น ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและผู้กระทำต้องรับโทษตามกฎหมาย

หากศึกษาประวัติศาสตร์ทางกฎหมายอาญาของไทย จะพบว่าตั้งแต่อดีตหลักการทางกฎหมายอาญาของไทยยอมรับว่า ผู้มีอำนาจดำเนินคดีและยุติการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดก็คือ “รัฐและผู้เสียหาย” แม้ในยุคที่ประเทศไทยบังคับตามกฎหมายตราสามดวงก็ตาม จนเมื่อมีการปฏิรูปกฎหมายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นักกฎหมายได้ร่างประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกขึ้นใช้บังคับ เรียกว่า “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗” โดยกฎหมายดังกล่าวมีที่มาจากความผิดตามกฎหมายตราสามดวงของไทยและกฎหมายจากประเทศตะวันตก เช่น กฎหมายเยอรมัน กฎหมายญี่ปุ่น และกฎหมายอินเดีย ทำให้มีการแบ่งความผิดอาญาออกเป็นความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอาญาต่อส่วนตัวอย่างชัดเจน ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญาฯ โดยการยกร่างเป็น “ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๕๕” แนวคิดในการ

¹ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2552). **ทฤษฎีอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 48.

แบ่งแยกความผิดต่อส่วนตัวและความผิดต่อแผ่นดินยังคงปรากฏอยู่ แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา เรียกความผิดต่อส่วนตัวว่า “ความผิดอันยอมความได้” ซึ่งหลักการในความผิดต่อส่วนตัวและความผิดอันยอมความได้ยังคงเป็นอย่างเดียวกัน²

เมื่อพิจารณาบริบทของสังคมไทย ก็จะพบว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับเรื่องครอบครัวเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นระหว่างสามีภริยา บิดามารดากับบุตร ปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา หรือจะเป็นพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันก็ตาม หรือแม้แต่ในกฎหมายอาญาของไทยเราก็ยังมีการนำเอาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา” มาเป็นเหตุในการบัญญัติ กล่าวคือ หากพิจารณาตาม “กฎหมายตราสามดวง” ก็จะปรากฏอยู่ในพระไอยการลักษณะโจร มาตรา 146 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตราหนึ่ง ลูกเขยลักทรัพย์สิ่งของสิ่งใดๆ ของ
 พ่อตา }
 แม่ยาย } ลักทรัพย์ของลูกเขย

แลลูกชะไก่ ลักทรัพย์ของพ่อผัวแม่ผัว ๆ ลักทรัพย์ของลูกชะไก่ ลูกลักทรัพย์ของพ่อแม่ ๆ ลักทรัพย์ของลูก น้ำลักทรัพย์ของหลาน ๆ ลักทรัพย์ของน้ำ ลูกต่าปู่หญิงอาวอลักทรัพย์หลาน ๆ ลักทรัพย์ลูกต่าปู่หญิงอาวอา พี่ลักทรัพย์ของน้อง ๆ ลักทรัพย์ของพี่ ประการเท่านี้ท่านว่าไซ้อื่น เขาทรัพย์เรื่องเดียวกันยากไร้เขาเสียกันมิได้ ให้คืนแต่ทรัพย์สิ่งของนั้นให้แก้กัน จงโทษและปรับใหม่ให้แก้กัน ดั่งฉันผู้อื่นมิได้ อนึ่ง ผัวเมียลักทรัพย์สิ่งของกันเอง ท่านมิให้เอาโทษดั่งฉันผู้อื่นเลย แม้นลักแล้วจะหย่าแบ่งทรัพย์กันก็ให้บังคับให้โดยขนาด ถ้าญาติเขยชะไก่ทั้งหลายก็ดูจเดียวกัน”

และหากพิจารณา “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127” ก็จะปรากฏอยู่ในมาตรา 54 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์สมบัติตามที่กล่าวไว้ตั้งแต่มาตรา 288 จนถึงมาตรา 296 ก็ดี ตั้งแต่มาตรา 304 จนถึงมาตรา 321 ก็ดี ตั้งแต่มาตรา 324 จนถึงมาตรา 329 ก็ดี แลในมาตรา 340 นั้นก็ดี ถ้ากระทำแก่ทรัพย์ ญาติที่สืบสายโลหิตนับโดยตรงขึ้นไป คือ พ่อ , แม่ , ปู่ , ย่า , ตา , ยาย , ทวด ของมันเองก็ดี นับโดยตรงลงมาคือ ลูก , หลาน , เหลน , ลื้อ ของมันเองก็ดี ท่านว่ามันควรรับอาญาที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดเช่นนั้นแต่กึ่งหนึ่ง

² เศรษฐบุตร อธิธรรมวินิจ. (2553). การศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนมาตรการลดปริมาณคดี : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา. หน้า i.

ถ้าแลความผิดเช่นว่ามานี้ เป็นความผิดที่สามีกระทำต่อภรรยา หรือภรรยากระทำต่อสามี ท่านว่าไม่มีโทษ”

หรือแม้แต่ในกฎหมายปัจจุบัน คือ “ประมวลกฎหมายอาญา” ก็จะมีปรากฏอยู่ในมาตรา 71 ซึ่งบัญญัติว่า

“ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๔ ถึง มาตรา ๓๓๖ วรรคแรก และมาตรา ๓๔๑ ถึงมาตรา ๓๖๔ นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภริยา หรือภริยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

ความผิดดังระบุนานี้ ถ้าเป็นการกระทำที่ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และนอกจากนั้นศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ทั้งนี้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความผาสุก ความสงบเรียบร้อย และสถานภาพความมั่นคงในครอบครัว เพราะมีบางกรณีที่ผู้กระทำอาจกระทำไปโดยถือวิสาสะ หรือเพราะอารมณ์โกรธชั่วคราว หรือเพราะความพลั้งเผลอ

แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติมาตรา 71 นั้นบัญญัติไว้เพียงความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่สามารถใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เพราะจะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดระหว่างสามีภริยาในความผิดฐานอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น มีการทะเลาะเบาะแว้งกันจนถึงขั้นลงมือทำร้ายกัน ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือประมาท ซึ่งบางครั้งอาจไม่เป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ แต่บางครั้งก็ถึงขั้นได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายก็มี หรือจะเป็นการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์บางฐานที่มิได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 71 โดยความผิดต่างๆ เหล่านี้หากมีการดำเนินคดีในชั้นศาลและผู้กระทำถูกศาลพิพากษาให้รับโทษ ก็อาจส่งผลถึงความมั่นคงในสถานภาพของครอบครัว อาจทำให้ครอบครัวแตกแยก ส่งผลกระทบถึงสถานภาพของบุตร ทำให้บุตรหลานกลายเป็นเด็กมีปัญหาขาดคนดูแล ขาดความรักความอบอุ่น อาจติดการพนันหรือติดยาเสพติด ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่อาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมได้ ฉะนั้น ปัญหาระหว่างบุคคลในครอบครัวจึงเป็นเสมือน

จุดเริ่มต้นของปัญหาสังคมด้านต่างๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกของชีวิตเด็กและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมด้วย

แม้ในปัจจุบันจะมี “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550” ก็ตาม แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวก็ยังคงมีข้อบกพร่อง โดยไม่สามารถนำมาคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากความรุนแรงที่อยู่ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัตินับดังกล่าวจะต้องเป็นความรุนแรงที่ไม่เกินขอบเขตของมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญาคือ ต้องเป็นการทำร้ายร่างกายหรือทำร้ายจิตใจที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายมากนักเท่านั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

และหากยังปล่อยให้มีการดำเนินคดีที่ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นสามีหรือภริยาจนถึงชั้นศาล ก็จะเป็นการซ้ำเติมผู้กระทำความผิดและบุคคลในครอบครัวนั้นๆ มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มปริมาณคดีให้แก่ศาลทางอาญามากด้วย ส่งผลให้คดีกรงโรงพยาบาลมากขึ้นโดยไม่จำเป็น ฉะนั้น จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย

แต่จากการพิจารณาแล้ว ความผิดส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภริยามักจะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่กฎหมายมิได้บัญญัติให้ยอมความได้ เช่น

ความผิดตามมาตรา 295 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรา 390 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรา 391 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จะเห็นได้ว่า ความผิดดังกล่าวล้วนแต่เป็นการกระทำที่กระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล โดยแท้ กรณีจึงน่าจะอยู่ในวิสัยที่สามารถกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ

ดังนั้น เหตุในเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยา” จึงน่าจะมีผลในการบัญญัติกฎหมายอาญาสารบัญญัติมากขึ้น โดยหากมีการบัญญัติให้ความผิดที่ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำซึ่งเป็นสามภริยากันนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้เสียดังเช่นในมาตรา 71 ก็น่าจะส่งผลต่อสถาบันครอบครัว ทำให้สามารถดำรงและรักษาสถานภาพของครอบครัวอันเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมให้สงบสุขและมั่นคงแข็งแรงต่อไป และหากมองในแง่ของกระบวนการยุติธรรม ยังทำให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญามากยิ่งขึ้น คือผู้เสียหายมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือไม่ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลซึ่งถือว่าเป็นผลพลอยได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา หลักการ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการบัญญัติความผิดอันยอมความได้ในกรณีที่น่าความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความผิดอันยอมความได้และยอมความไม่ได้ ในกรณีที่น่าความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ ตามกฎหมายไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา ข้อบกพร่องและความเป็นไปได้ในการนำความผิดอาญาแผ่นดินบางฐานในประมวลกฎหมายอาญามาบัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ อันจะนำมาสู่การแก้ไขกฎหมายให้เกิดความเหมาะสมกับการใช้บังคับกฎหมายในอนาคตต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในเมื่อบริบทของสังคมไทยให้ความสำคัญกับเรื่องครอบครัวเป็นอย่างมาก อีกทั้งในประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ได้มีการนำเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ ดังเช่นในมาตรา 71 แต่การกระทำที่เป็นความผิดซึ่งเกิดขึ้นระหว่างสามภริยาในปัจจุบันก็มิได้จำกัดอยู่แค่เพียงความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามที่มาตรา 71 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้เท่านั้น โดยความผิดอาญาที่เกิดขึ้นและพบเห็นได้บ่อยในปัจจุบันนี้ได้แก่ ความผิดฐานทำร้าย

ร่างกายตามมาตรา 295 ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 390 และความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 391 ซึ่งความผิดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่กฎหมายมิได้บัญญัติให้ยอมความกันได้ แต่หากพิจารณาจากหลักคุณธรรมทางกฎหมายแล้ว ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่อยู่ในวิสัยที่จะสามารถกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ดังนั้น เหตุเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาจึงเห็นสมควรนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายอาญาสารบัญญัติมากขึ้น โดยหากมีการบัญญัติให้ความผิดที่ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำซึ่งเป็นสามีภริยากันนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ ย่อมจะส่งผลดีต่อสถาบันครอบครัวต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี หลักกฎหมาย คุณธรรมทางกฎหมาย และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดความผิดอันยอมความได้ โดยศึกษากรณีการนำความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ ได้แก่ กฎหมายตราสามดวง, กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127, ประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้การค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี และความเห็นของนักกฎหมาย ตำรากฎหมาย ประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทความกฎหมาย วิทยานิพนธ์ งานวิจัยและเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา หลักการ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติความคิดอันยอมความได้ในกรณีที่น่าความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ
2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของความคิดอันยอมความได้และยอมความไม่ได้ ตามกฎหมายไทยกละกฎหมายของต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา ข้อบกพร่อง และความเป็นไปได้ในการนำความคิดอาญาแผ่นดินบางฐานมาบัญญัติให้เป็นความคิดอันยอมความได้ โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ เพื่อนำแนวทางที่ได้จากการศึกษามาเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอาญาสารบัญญัติต่อไป